

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Tomáše Lichovníka, soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy a soudce Vladimíra Sládečka o ústavní stížnosti stěžovatelů **1) Ing. Maxima Chadzitaskose, 2) Viléma Franty**, obou zastoupených JUDr. Petrem Zimou, advokátem se sídlem v Praze 2, Slezská 13, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 1117/2019-119 ze dne 26. 2. 2020 a rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 16 Co 350/2018-105 ze dne 27. 11. 2018, za účasti **Nejvyššího soudu a Městského soudu v Praze**, jako účastníků řízení, a **České republiky – Ministerstva spravedlnosti**, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 427/16, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Ústavní stížností jsou napadena v záhlaví uvedená rozhodnutí obecných soudů, jimiž bylo podle přesvědčení stěžovatelů porušeno jejich právo na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a právo na odškodnění újmy způsobené nesprávným úředním postupem podle čl. 36 odst. 3 Listiny.

II. Řízení před obecnými soudy

2. Stěžovatelé se v řízení před obecnými soudy domáhali proti vedlejší účastnici zaplacení 136 670 Kč s příslušenstvím každému jako odčinění nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem – nepřiměřenou délkou řízení vedeného u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 50 Cm 151/2007 (dále též „původní řízení“). Ve vztahu k původnímu řízení bylo Evropským soudem pro lidská práva (dále též „ESLP“) konstatováno porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) pro odepření práva stěžovatelů – tzv. vytěsněných akcionářů – na přístup k soudu (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Chadzitaskos a Franta proti České republice* ze dne 27. 9. 2012 č. 7398/07, 31244/07, 11993/08 a 3957/09). K návrhu stěžovatelů bylo následně obnoveno řízení před Ústavním soudem v uvedené věci a byla zrušena původní rozhodnutí o ústavních stížnostech stěžovatelů [viz usnesení sp. zn. Pl. ÚS 32/13 ze dne 13. 5. 2014 a zrušená usnesení sp. zn. I. ÚS 1533/07 ze dne 9. 10. 2007 a sp. zn. IV. ÚS 2062/08 ze dne 4. 9. 2008 (všechna rozhodnutí jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>)]. Nálezem sp. zn. Pl. ÚS 32/13 ze dne 20. 5. 2014 (N 98/73 SbNU 595) Ústavní soud rozhodnutí napadená v původním řízení, původně zastaveného pro nedostatek pravomoci soudu (z důvodu uzavřené rozhodčí doložky), zrušil. Řízení sp. zn. 50 Cm 151/2007 zahájené dne 13. 12. 2007 nebylo v době podání žaloby o odškodnění za jeho nepřiměřenou délku v roce 2017 ještě skončeno, pro úpadek žalovaného účastníka se však pro stěžovatele stalo fakticky bezpředmětným.

3. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „nalézací soud“) přiznal každému ze stěžovatelů rozsudkem č. j. 22 C 97/2017-89 ze dne 23. 5. 2018 odčinění imateriální újmy 130 000 Kč s příslušenstvím (výrok I) a náhradu nákladů řízení (výrok III); ohledně zaplacení 6 670 Kč každému ze stěžovatelů žalobu zamítl (výrok II). Nalézací soud dospěl k závěru, že vzhledem k obnově je třeba na posuzované řízení sp. zn. 50 Cm 151/2007 hledět jako na celek a nároky z něj plynoucí hodnotit komplexně; zohlednil důvod obnovy řízení před Ústavním soudem (nezákonné rozhodnutí, jak bylo konstatováno na mezinárodní úrovni), a započítal proto i dobu, po kterou řízení před vnitrostátními soudy neběželo (tj. převážně dobu, po kterou běželo řízení před ESLP), neboť stát nese odpovědnost za porušení práva stěžovatelů na přístup k soudu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny. Nalézací soud přiznal stěžovatelům zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení téměř deseti let (z toho nejméně čtyřletý průtah po dobu pravomocného skončení věci před jejím obživnutím obnovou řízení před Ústavním soudem v návaznosti na rozsudek ESLP).

4. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) – stěžovateli nesprávně označovaný jako Vrchní soud v Praze – změnil uvedený rozsudek nalézacího soudu k odvolání vedlejší účastnice tak, že žalobu zamítl i v rozsahu nepravomocně přiznaných 130 000 Kč s příslušenstvím (výrok I) a uložil stěžovatelům povinnost zaplatit vedlejší účastnici na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů 600 Kč (výrok II). Odvolací soud odkázal na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu (rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 2780/2015 ze dne 1. 6. 2016 či sp. zn. 30 Cdo 4011/2016 ze dne 25. 1. 2017) a dospěl k závěru, že při posouzení přiměřenosti délky řízení se zásadně nepřihlíží k délce řízení o povolení obnovy; podle odvolacího soudu nebylo možné započítat dobu od pravomocně skončeného řízení do doby, než byla Ústavním soudem povolena jeho obnova. Odvolací soud přihlédl rovněž k tomu, že v původním řízení byla Evropským soudem pro lidská práva za porušení Úmluvy ze strany České republiky stěžovatelům přiznána satisfakce ve výši 20 000 EUR a 10 000 EUR; také proto není podle něj důvod zahrnovat do celkové doby posuzovaného řízení i sporné období (doby, kdy věc projednával ESLP). Bez jeho zohlednění pak dospěl odvolací soud k závěru, že před tuzemskými soudy řízení netrvalo nepřiměřeně dlouho (bod 10 napadeného rozsudku).

5. Nejvyšší soud (dále též „dovolací soud“) odmítl dovolání stěžovatelů pro nepřipustnost, neboť odvolací soud se svým posouzením neodchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu citované v předchozím odstavci; otázka, zda do celkové doby řízení započítat i dobu mezi skončením řízení a jeho obnovou Ústavním soudem, podle něj připustnost dovolání ve smyslu § 237 občanského soudního řádu (dále též „o. s. ř.“) založit nemůže. Na otázce, zda lze započítat náhradu prisouzenou Evropským soudem pro lidská práva za újmu vzniklou porušením práva na přístup k soudu, podle dovolacího soudu posouzení odvolacího soudu nestálo; ani tato otázka připustnost dovolání nezaložila.

III. Argumentace stěžovatelů

6. Podle stěžovatelů je z více důvodů nepřipadný odkaz Nejvyššího soudu na jeho rozsudek sp. zn. 30 Cdo 2780/2015, v souladu s nímž posoudil odvolací soud negativně otázku, zda se do nepřiměřené délky řízení započítává také doba mezi skončením řízení a jeho obnovou. V odkazované věci například nebylo konstatováno porušení základních práv jako ve věci stěžovatelů, a to ani Evropským soudem pro lidská práva, ani následně ze strany Ústavního soudu.

7. Na věc stěžovatelů nelze podle jejich přesvědčení aplikovat závěr, podle kterého okolnosti, jež mohou být důvodem obnovy řízení, nelze přičítat k tíži rozhodujícího orgánu, neboť v jejich

věci je důvod obnovy řízení (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva) jednoznačně přičitatelný státním orgánům. Po celou dobu řízení před Evropským soudem pro lidská práva i během řízení o obnově před Ústavním soudem byli stěžovatelé zbaveni svého práva na přístup k soudu. Zásadní rozdíl tak dovozují ze skutečnosti, že v jejich věci šlo o obnovu řízení před Ústavním soudem, nikoli občanského soudního řízení podle o. s. ř., neboť důvody pro obnovu těchto řízení jsou rozdílné [srov. § 228 o. s. ř. a § 119 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“)]. Nejvyšší soud rozhodoval na základě jiného skutkového stavu, než jaký byl v řízení zjištěn, a v důsledku toho absentuje v jeho rozhodnutí odůvodnění, proč se z pohledu nároku na odškodnění nesprávného úředního postupu spočívajícího v nepřiměřené délce řízení do celkové délky řízení nemá započítat i doba řízení před Evropským soudem pro lidská práva.

8. Stěžovatelé jsou přesvědčeni, že z původního řízení v jejich věci nelze vyjmout dobu od právní moci usnesení o zastavení řízení do povolení její obnovy usnesením Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 32/13 ze dne 13. 5. 2014, tj. převážně dobu, po kterou bylo vedeno řízení před Evropským soudem pro lidská práva, neboť důvodem průtahů a celkové délky řízení byl nesprávný postup českých soudů. Odepření odškodnění za délku řízení se stěžovatelům s ohledem na okolnosti a průběh původního řízení jeví jako nespravedlivé.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

9. Ústavní stížnost byla podána včas, osobami oprávněnými, řádně zastoupenými advokátem v souladu s § 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a je i přípustná podle § 75 odst. 1 téhož zákona.

V. Vyjádření k ústavní stížnosti a replika stěžovatelů

10. Ústavní soud vyzval k vyjádření k ústavní stížnosti účastníky řízení i vedlejší účastnici. Odvolací soud ve svém vyjádření nesdělil nic nad rámec odůvodnění svého rozsudku; vedlejší účastnice se nevyjádřila vůbec.

11. Nejvyšší soud setrval na svém závěru, že na věc stěžovatelů je judikatura týkající se obnovy řízení podle občanského soudního řádu beze zbytku aplikovatelná, a dále poukázal na odškodnění, kterého se stěžovatelům dostalo ze strany ESLP v původním řízení. Započtením sporné doby řízení před ESLP by podle dovolacího soudu vedlo k dvojitému odškodnění téhož, k čemuž není důvod. Konečně dovolací soud bez bližšího odůvodnění uvedl, že státu nelze přičítat k tíži délku řízení před mezinárodním soudem.

12. V replice k zaslaným vyjádřením stěžovatelé doplnili, že odškodnění přiznané Evropským soudem pro lidská práva bylo v poměru ke skutečné újmě vzniklé postupem soudů minimální a věc měla být analogicky posouzena podobně jako v nálezu sp. zn. II. ÚS 570/20 ze dne 14. 10. 2020, týkajícím se nepřiměřené délky správního řízení.

VI. Upuštění od ústního jednání

13. Ústavní soud nekonal ústní jednání ve smyslu § 44 zákona o Ústavním soudu, neboť od něj nebylo možné očekávat další objasnění věci – skutková zjištění i právní argumentace potřebné pro posouzení Ústavního soudu jsou patrné z písemností založených ve spisu. Ústavní soud nevyžadoval ani spis vedený u nalézacího soudu pod zn. 22 C 97/2017, neboť stěžovatelé

nezpochybňují zjištěný (nesporný) skutkový stav – jejich argumentace se odvíjí od právního posouzení obecných soudů, proto Ústavnímu soudu stačí podklady obsažené ve vlastním spisu.

VII. Posouzení Ústavního soudu

14. Po seznámení s obsahem svého spisu dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost není důvodná.

15. Do celkové délky původního řízení pro účel odškodnění nemajetkové újmy za nesprávný úřední postup, který by ve smyslu čl. 36 odst. 3 Listiny a § 13 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 82/1998 Sb.“), mohla jeho nepřiměřená délka představovat, skutečně nelze zahrnout i dobu, po kterou běželo řízení před ESLP, ovšem z jiných důvodů, než které obecné soudy uvedly v napadených rozhodnutích. V tomto ohledu je nutno stěžovatelům přisvědčit, že jejich odůvodnění je nepřesvědčivé a vnitřně rozporné. Ústavní soud proto tímto nálezem uvádí na pravou míru důvody, proč Česká republika nemůže nést odpovědnost za délku řízení před Evropským soudem pro lidská práva. Jelikož uvedená korekce právního posouzení obecných soudů nemůže mít vliv na výsledek řízení a právní postavení stěžovatelů, ústavní stížnost zamítl.

VII. a) Odpovědnost státu za délku řízení před Evropským soudem pro lidská práva

16. V mezinárodním právu veřejném fungují odpovědnostní vztahy na bázi kodifikovaného mezinárodního obyčejového práva (zachyceného v roce 2001 Komisí OSN pro mezinárodní právo v dokumentu nazvaném *Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování*). Vznik mezinárodněprávní odpovědnosti vyžaduje kumulativní splnění dvou podmínek: 1. existenci mezinárodně protiprávního chování (zahrnující jak aktivní jednání, tak i opomenutí jednat – např. nečinnost) subjektu mezinárodního práva (nejčastěji státu či mezinárodní organizace), které je: 2. přičitatelné odpovědnému subjektu mezinárodního práva (opět zejména státu či samotné mezinárodní organizaci). Pro dovození odpovědnosti členského státu Rady Evropy, jejímž orgánem Evropský soud pro lidská práva je, za délku jeho řízení však podle Ústavního soudu není splněna ani jedna z nich.

17. V první řadě neexistuje právní titul, na jehož základě by se jednotlivec mohl po České republice odškodnění za délku řízení před ESLP domáhat – pro uplatnění takového nároku chybí právní základ. Evropský soud pro lidská práva není vázán českým ústavním pořádkem, nedopadá na něj tedy čl. 36 odst. 3 Listiny. Nárok jednotlivce proto nemůže plynout ani ze zákona č. 82/1998 Sb., podle jehož § 1 odpovídá stát za újmu způsobenou při výkonu *státní* moci, tj. za škodu způsobenou státními orgány anebo jinými orgány, jimž byl svěřen výkon státní správy či na které byl přenesen (§ 2).

18. Z Úmluvy samotné rovněž podobný závazek Rady Evropy ani státu neplyne; plyne z ní garance, že v případě jejího porušení vnitrostátními orgány se jednotlivci u ESLP dostane ochrany a způsobená újma bude na vrub chybujícího státu odčiněna, jak předpokládá čl. 41 Úmluvy (restitučně či reparačně). Z Úmluvy neplyne závazek, že i sám Evropský soud pro lidská práva, jako (hierarchicky) poslední ve věci rozhodující orgán, bude také schopen rozhodovat v přiměřené lhůtě a že Rada Evropy či dotčený členský stát ponese odpovědnost za jeho nedodržení.

19. I kdyby Evropský soud pro lidská práva textem Úmluvy zavázán byl, neexistuje soudní orgán jemu hierarchicky nadřazený, který by přiměřenost délky jeho řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy mohl hodnotit [srov. obdobně východiska k nepřipustnosti přezkumu postupu Ústavního soudu vnitrostátními obecnými soudy v bodech 13 a 14 nálezu sp. zn. II. ÚS 179/13 ze dne 19. 9. 2013 (N 166/70 SbNU 545)]. Absence dalšího, Evropskému soudu pro lidská práva nadřazeného orgánu přitom pramení z legitimní potřeby zajištění vymahatelnosti práva, udržitelnosti právního systému a záruky právní jistoty; prostředků ochrany práv jednotlivce nemůže existovat nekonečné množství. Hodnocení, zda soudní řízení je či není přiměřené, je přitom ve své podstatě přezkumem správnosti postupu rozhodujícího soudu. Nelze proto současně připustit, aby přiměřenost délky řízení před ESLP hodnotily (přezkoumávaly) vnitrostátní (byť i soudní) orgány (včetně Ústavního soudu), neboť by tím byly popřeny smysl a účel jeho existence (nezávislá kontrola dodržování Úmluvy v zemích Rady Evropy), funkčnost nastaveného soudního systému i autorita rozhodnutí ESLP.

20. Naplněna ostatně není ani druhá z podmínek uvedených v bodě 16. I kdyby bylo možné dovodit existenci mezinárodně protiprávního jednání (existoval by právní základ požadavku, aby ESLP rozhodoval v přiměřené lhůtě), nebylo by přičitatelné členskému státu. Samotné členství státu v mezinárodní organizaci jeho odpovědnost za protiprávní jednání mezinárodní organizace nezakládá, neboť mezinárodní organizace (mezi jinými i Rada Evropy) disponuje vlastní subjektivitou, autonomní povahou a vykonává vůli odlišnou od členských států (JÍLEK, D. *Problémy mezinárodně právní odpovědnosti mezinárodních organizací*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1991, s. 33). Musel by tedy existovat vztah příčinné souvislosti v tom smyslu, že stát měl dostatečný prostor k zabránění vzniku protiprávního stavu, ale neučinil tak. Bez přičitatelnosti protiprávního chování státu není jeho odpovědnost dána (ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia, 2008, s. 583.). Stát odpovídá pouze za jednání orgánů, nad jejichž činností má kontrolu (zásadně tedy pouze svých vlastních orgánů; viz k tomu již rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Humen proti Polsku* ze dne 15. 10. 1999 č. 26614/95, § 66, či rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Martins Moreira proti Portugalsku* ze dne 26. 10. 1988 č. 11371/85, § 60). Podobně z judikatury ESLP plyne, že žalovanému státu není přičitatelná ani délka řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem Evropské unie (viz rozsudek ve věci *Pafitis a další proti Řecku* ze dne 26. 2. 1998 č. 20323/92, § 95, či rozsudek ve věci *Koua Poirrez proti Francii* ze dne 30. 9. 2003 č. 40892/98, § 61).

21. Česká republika se jako člen Rady Evropy podílí na jejím financování, přispívá tedy (nejen finančně) i na fungování Evropského soudu pro lidská práva; nemá však vliv na jeho organizaci a samotný chod. Z tohoto důvodu není možné přičítat jí odpovědnost za jeho případné pochybení. Také pro Evropský soud pro lidská práva, rozhoduje-li o uplatněném nároku stěžovatele na odčinění nepřiměřené délky (vnitrostátního) řízení, jehož se mu na vnitrostátní úrovni nedostalo, zkoumá, „zda vnitrostátní orgány přistupovaly k věci s péčí, kterou si vyžadoval význam řízení pro stěžovatele“ (viz Kmec, J. in Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 710, bod 175.). Těžko si však lze představit, jakou péčí by mohl kterýkoli vnitrostátní orgán vynaložit, aby se mu podařilo zajistit rozhodnutí ESLP v rozumné době; stát zkrátka nemá jak délku řízení před ESLP ovlivnit – i z tohoto důvodu mu nemůže být nepřiměřená délka řízení kladena k tíži.

VII. b) Povaha obnovy řízení před obecnými soudy a obnovy řízení před Ústavním soudem

22. Co státu naopak přičitatelné je, je důvod obnovy řízení před Ústavním soudem. V tomto ohledu se Ústavní soud ztotožňuje se stěžovateli, že část odůvodnění odvolacího a dovolacího soudu, připodobňující vzniklou situaci k řízení o obnově občanskoprávního (nebo i trestního) řízení, je nepřesvědčivá a nelogická (viz dále kapitola VII. c).

23. Nejvyšší soud ve své judikatuře (viz odkazovaný rozsudek sp. zn. 30 Cdo 2780/2015 a další na něj navazující rozhodnutí) sám v kontextu občanského soudního řízení uvádí, že jeho obnova je mimořádný opravný prostředek odlišný od jiných opravných prostředků, neboť umožňuje prolomit právní moc rozhodnutí z důvodů objektivní povahy (tedy nikoliv z důvodů pochybení rozhodujících orgánů), které nejsou přičitatelné k tíži rozhodujícího orgánu, resp. státu (v protikladu s důvodem zmatečnosti například – srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2303/2011 ze dne 11. 9. 2012). Uvedené východisko lze přiměřeně vztáhnout na všechna řízení před obecnými soudy (trestní, správní) právě pro důvody, které k obnově řízení mohou vést.

24. V žádném případě však mimořádný opravný prostředek obnovy řízení podle soudních řádů obecného soudnictví nelze srovnávat s institutem obnovy řízení podle § 119 a násl. zákona o Ústavním soudu. Stanoví-li § 119 odst. 1 uvedeného zákona, že návrh na obnovu řízení před Ústavním soudem lze podat „*ve věci, v níž mezinárodní soud shledal, že zásahem orgánu veřejné moci bylo v rozporu s mezinárodní smlouvou porušeno lidské právo nebo základní svoboda*“, pak je důvodem obnovy řízení před Ústavním soudem pochybení rozhodujících orgánů (konstatované mezinárodním soudem, zejména Evropským soudem pro lidská práva); o objektivní povahu takového důvodu vylučující jeho přičitatelnost státu proto nejde.

25. Povaha porovnávaných procesních institutů je i přes shodné pojmenování nesrovnatelná a nezaměnitelná. Účelem obnovy řízení podle zákona o Ústavním soudu není odstranění vad skutkových zjištění, které vznikly tím, že soudu (a před tím účastníkům řízení) v době jeho rozhodování nebyly objektivně vzato známy důkazy nebo skutečnosti způsobilé změnit skutkový stav věci, jako je tomu v řízení před obecnými soudy (např. usnesení sp. zn. II. ÚS 535/02 ze dne 26. 11. 2002), ale zajištění vnitrostátního provedení rozhodnutí mezinárodního soudu. Obnova řízení před Ústavním soudem není obnovou soudního řízení v tradičním slova smyslu. Řízení podle § 119 a násl. zákona o Ústavním soudu je možné zahájit pouze v návaznosti na rozhodnutí mezinárodního soudu, který shledal na vnitrostátní úrovni porušení základních práv stěžovatele.

VII. c) Aplikace na projednávaný případ

26. Z předestřených východisek vyplývá, že je důvodná argumentace stěžovatelů shrnutá v bodech 6 a 7 nálezu. Nejvyšší soud se skutečně nijak nevypořádal s diametrálně odlišnou povahou institutu obnovy řízení podle občanského soudního řádu a podle zákona o Ústavním soudu, které nelze vzájemně zaměňovat – v tomto ohledu je jeho rozhodnutí zatíženo libovůlí. Nejvyšší soud reagoval na skutkové okolnosti případu stěžovatelů nepřiléhavou aplikací práva, jeho rozhodnutí tak postrádá atributy náležitého odůvodnění [viz např. stěžovateli odkazovaný nálezný sp. zn. I. ÚS 1599/13 ze dne 7. 4. 2015 (N 72/77 SbNU 89)] a zasluhovalo by zrušit pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.

27. Ústavní soud však dospěl k závěru, že Česká republika nemůže odpovídat za délku řízení před Evropským soudem pro lidská práva (viz body 16–21); nelze ji proto ve věci stěžovatelů zahrnout do posouzení celkové délky původního řízení, což je závěr, který nezpochybňuje výsledek řízení před obecnými soudy, napadeného ústavní stížností, byť je založen na jiných právních důvodech. Na uvedený závěr nemá vliv ani skutečnost, že stěžovatelé byli v řízení před ESLP úspěšní a že Ústavní soud svá, ve věci stěžovatelů dříve vydaná rozhodnutí (usnesení sp. zn. I. ÚS 1533/07, resp. usnesení sp. zn. IV. ÚS 2062/08) následně v řízení o povolení obnovy sám zrušil (viz usnesení sp. zn. Pl. ÚS 32/13 ze dne 13. 5. 2014). Uvedené pochybení vnitrostátních orgánů (odepření práva na přístup k soudu) v původním řízení bylo odškodněno samotným ESLP a s nyní projednávaným nárokem nesouvisí. Sporné období mezi rozhodnutími Ústavního soudu ve věci [usneseními sp. zn. I. ÚS 1533/07, sp. zn. IV. ÚS 2062/08 a nálezem sp. zn. Pl. ÚS 32/13 ze dne 20. 5. 2014 (N 98/73 SbNU 595)] proto nelze do celkové délky řízení pro vznik nároku na odškodnění podle platné právní úpravy zahrnout.

28. Pro závěr o (ne)důvodnosti žalovaného nároku je tak rozhodující jedině posouzení délky řízení před vnitrostátními soudy. V tomto ohledu dospěly obecné soudy k odůvodněnému závěru, že samotná délka řízení před českými soudy nepostačuje s ohledem na složitost a konkrétní okolnosti věci k závěru o její nepřiměřenosti a z ní plynoucí existence nesprávného úředního postupu, kterým by stěžovatelům vznikla nemateriální újma. Potud jde o přezkoumatelné posouzení nezávislých soudů, které nikterak nevybočuje ze standardních výkladových mezí a nevede Ústavní soud k závěru, že by jím byla základní práva stěžovatelů dotčena.

29. Je ovšem žádoucí uvést na pravou míru (rovněž bez vlivu na úspěch stěžovatelů ve věci) otázku relevance skutečnosti, že Evropský soud pro lidská práva přiznal stěžovatelům za porušení práva na přístup k soudu v původním řízení satisfakci [stěžovatel 1) byl odškodněn částkou 20 000 EUR, stěžovatel 2) částkou 10 000 EUR], pro nyní posuzovanou věc (tj. z hlediska odškodnění nepřiměřené délky původního řízení). Zabýval se jí jak nalézací soud (jehož rozhodnutí nebylo ústavní stížností napadeno, stěžovatelé se však na správnost jeho závěrů odvolávají), tak i soud odvolací, každý z jiné perspektivy – ani jedna však nebyla odpovídající, neboť obě uvedené dva nároky (být s opačným výsledkem) směřovaly dohromady. Nalézací soud opřel důvodnost žalovaného nároku na odškodnění nepřiměřené délky řízení o zjevné pochybení orgánů státu při odepření přístupu stěžovatelů k soudu, za něž stát musí nést odpovědnost. Tuto úvahu správně korigoval odvolací soud potud, že za uvedené pochybení – odepření přístupu k soudu – již byli stěžovatelé Evropským soudem pro lidská práva odškodněni. Není však dále přílehlavá navazující úvaha odvolacího soudu (převzatá i Nejvyšším soudem), podle které právě s ohledem na odškodnění stěžovatelů v původním řízení není důvod do posuzovaného celku doby jeho trvání zahrnovat i sporné období (dobu řízení před ESLP). Jde o dva různé a v různých řízeních uplatněné nároky – právo na přístup k soudu a právo na odčinění nepřiměřené délky řízení (být oba plynou na mezinárodní úrovni z téhož čl. 6 odst. 1 Úmluvy). Výsledek původního řízení totiž není předpokladem vzniku nároku na odčinění újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení. Pro posouzení důvodnosti nyní žalovaného nároku na odčinění nepřiměřené délky řízení není satisfakce přiznaná stěžovatelům Evropským soudem pro lidská práva za odepření přístupu k soudu v původním řízení rozhodná. S ohledem na výše uvedené závěry Ústavního soudu v bodech 16–21 a 26 však ani tato argumentační korekce výsledek nynějšího řízení nezmění.

30. Ve stěžovateli odkazovaných nálezech sp. zn. II. ÚS 1113/16 ze dne 29. 11. 2016 (N 228/83 SbNU 559) a sp. zn. II. ÚS 2108/14 ze dne 1. 9. 2015 (N 160/78 SbNU 409) Ústavní soud formuluje východiska obecných zásada spravedlnosti, fair procesu a „prozařování“ základních

práv a svobod celým právním řádem. Těmto východiskům se obecné soudy ve výsledku nezpronevřily, neboť jak je patrné z podaného ústavněprávního výkladu, nárok stěžovatelů na odškodnění nesprávného úředního postupu ve smyslu čl. 36 odst. 3 Listiny z titulu délky řízení před ESLP zkrátka není dán. Relevantní není ani doplněný odkaz stěžovatelů na nedávný náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 570/20, neboť v něm je řešeno zahrnutí doby správního řízení do celkově posuzované nepřiměřené délky řízení soudního. Správní řízení však není srovnatelnou paralelou obnovy řízení, protože je v něm z vůle zákonodárce o veřejných subjektivních právech rozhodováno jiným než soudním orgánem (při zachování následného přístupu k soudu v souladu s čl. 36 odst. 2 Listiny). Obnova řízení (před obecnými soudy) je mimořádný opravný prostředek, který v soudním řízení uplatněn být může a nemusí (a v naprosté většině případů ani není, natož pak důvodně), zatímco správní řízení je imanentní součástí procesu domáhání se veřejného subjektivního práva jednotlivce.

VIII. Závěr

31. Ústavní soud na základě výše uvedených důvodů po projednání věci mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků ústavní stížnost zamítl podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu jako nedůvodnou.

Poučení: Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 23. února 2021

Tomáš Lichovník
předseda senátu